

ISFAHAN
CHAMBER OF COMMERCE
INDUSTRIES, MINES & AGRICULTURE

اتاق بازرگانی
صنایع، معادن و کشاورزی
اصفهان

« بررسی تحولات اقتصاد و تجارت پاکستان »

(بررسی اخبار اقتصادی پاکستان در بازه زمانی مارس-
آوریل ۲۰۲۶ و آثار آن بر اقتصاد ایران)

اردیبهشت ۱۴۰۵

خلاصه مدیریتی

بررسی اخبار اقتصادی و تجاری پاکستان در بازه زمانی مارس تا آوریل ۲۰۲۶ نشان می‌دهد این کشور وارد یک فاز گذار حساس با ماهیت «ثبات شکننده تحت پشتیبانی بیرونی» شده است، به گونه‌ای که اتکای همزمان به صندوق بین‌المللی پول و حمایت مالی کشورهای حاشیه خلیج فارس (بوئژه عربستان سعودی) از بروز بحران فوری جلوگیری کرده، اما در سطح ساختاری، مشکلاتی نظیر بدهی بالا، کمبود ارز و ناترازی انرژی همچنان پابرجاست. این وضعیت عملاً اقتصاد پاکستان را در مسیر «بقا با رشد محدود و تورم پایدار» قرار داده و چشم‌انداز آن را به یک اقتصاد وابسته، آسیب‌پذیر و به شدت متأثر از شوک‌های خارجی تبدیل کرده است.

این شرایط برای ایران یک معادله دوجبهی و حساس ایجاد می‌کند. از یک سو تضعیف قدرت مالی و کاهش ظرفیت وارداتی پاکستان، موجب افزایش ریسک معاملات تجاری، تأخیر در پرداخت‌ها و ناپایداری قراردادها می‌شود و از سوی دیگر، همین فشارها موجب افزایش نیاز این کشور به منابع ارزان و سریع‌الوصول (به‌ویژه در حوزه انرژی) می‌شود که یک فرصت مهم برای ایران به‌شمار می‌رود. در این میان، تشدید رقابت بازیگران منطقه‌ای به‌ویژه کشورهای عربی و نیز حضور فعال تأمین‌کنندگان جهان گاز طبیعی مایع، نشان می‌دهد که بازار پاکستان به سرعت در حال بازآرایی است و مزیت رقابتی ایران، صرفاً در صورت اقدام سریع و هوشمندانه قابل حفظ خواهد بود.

جمع‌بندی راهبردی آن است که پاکستان در مقطع کنونی نه یک بازار پایدار، بلکه یک «پنجره فرصت» محدود و رقابتی است که بهره‌برداری از آن مستلزم تغییر رویکرد از تعاملات سنتی به «دیپلماسی اقتصادی فعال و انعطاف‌پذیر» است. تمرکز بر صادرات انرژی، طراحی سازوکارهای مالی جایگزین (مانند تهاتر) و ورود به مدل‌های مشارکتی و زیرساختی، مهم‌ترین مسیرهای تثبیت حضور ایران در این بازار محسوب می‌شود. هرگونه تأخیر در تصمیم‌گیری، به معنای واگذاری این فضا به رقبای و از دست رفتن یک فرصت راهبردی در محیط پیرامونی خواهد بود.

الف. مقدمه

گزارش حاضر با تمرکز بر تحولات اقتصاد و تجارت پاکستان در بازه مارس تا آوریل ۲۰۲۶، تلاش دارد فراتر از اطلاع‌رسانی صرف، تصویری تحلیلی و آینده‌نگر از روندهای کلیدی و پیامدهای آن برای اقتصاد ایران ارائه دهد. این گزارش با اتکا به داده‌های معتبر بین‌المللی و تحلیل اثرات متقاطع تحولات مالی، انرژی و ژئوپلیتیک، نشان می‌دهد که پاکستان در وضعیت «ثبات شکننده مبتنی بر حمایت خارجی» قرار گرفته و همزمان به یک «بازار فرصت محور با ریسک عملیاتی بالا» برای ایران تبدیل شده است. هدف اصلی این گزارش، ارائه چارچوبی کاربردی برای تصمیم‌سازی در سطح دولت، اتاق‌های بازرگانی، تشکل‌های تخصصی و بنگاه‌های اقتصادی است تا با درک دقیق فرصت‌ها و تهدیدها، بتوانند رویکردی فعال، هوشمند و مبتنی بر مدیریت ریسک در تعامل با این بازار اتخاذ کنند.

ب. اهم تحولات اخير

ب-۱. توافق اوليه صندوق بين المللی پول با پاکستان برای پرداخت ۱.۲ ميليارد دلار

Investing.com: IMF, Pakistan reach staff-level agreement on \$1.2 billion disbursement

صندوق بين المللی پول و دولت پاکستان در اواخر مارس ۲۰۲۶ به توافق سطح کارشناسی برای آزادسازی حدود ۱/۲ ميليارد دلار از برنامه کمک مالی دست یافتند. اين توافق بخشی از برنامه بزرگ تر ۷ ميليارد دلاری است و در صورت تأیید نهایی هیئت مدیره صندوق بين المللی پول، مجموع پرداختی ها به حدود ۴/۵ ميليارد دلار خواهد رسید. اين توافق مشروط به ادامه سیاست های انقباضی پولی، اصلاحات مالی و بهبود ساختار بخش انرژی پاکستان است.

این توافق نشان دهنده استمرار وابستگی ساختاری پاکستان به منابع مالی خارجی و نهادهای بین المللی است. برای اقتصاد کلان ایران، این موضوع از آن لحاظ اهمیت دارد که تثبیت نسبی اقتصاد پاکستان می تواند از بروز بحران های مالی منطقه ای جلوگیری کند و ثبات نسبی در همسایگی شرقی ایجاد نماید. در حوزه تجارت خارجی، بهبود تراز پرداخت های پاکستان می تواند ظرفیت واردات این کشور را افزایش داده و فرصت هایی برای صادرات ایران (به ویژه در صنایع انرژی، مواد غذایی و خدمات فنی مهندسی) فراهم کند. برای بنگاه های اقتصادی ایرانی، این تحول یک سیگنال مثبت و بیانگر آنست که بازار پاکستان در میان مدت از وضعیت بحرانی فاصله گرفته و قابلیت برنامه ریزی تجاری افزایش می یابد، هر چند ریسک های سیاستی همچنان بالا باقی می ماند.

ب-۲. بازپرداخت غیرمنتظره وام ۳/۵ ميليارد دلاری امارات فشار بر اقتصاد پاکستان را افزایش داد

Reuters: Unexpected repayment of \$3.5 billion UAE loan puts pressure on Pakistani economy

پاکستان در آوریل ۲۰۲۶ مجبور به بازپرداخت یک وام ۳/۵ ميليارد دلاری به امارات متحده عربی شد که فشار شدیدی بر ذخایر ارزی این کشور وارد کرده است. این اقدام خطر انحراف از اهداف برنامه صندوق بین المللی پول را افزایش داده و دولت را به جستجوی منابع جایگزین مالی (از جمله عربستان) واداشته است.

این رخداد نشانه شکنندگی شدید ساختار مالی پاکستان است. چنین فشارهایی ممکن است منجر به کاهش صادرات ایران به پاکستان و محدود شدن تجارت دو جانبه در کوتاه مدت شود. در سطح کلان، بی ثباتی مالی پاکستان می تواند مسیرهای ترانزیتی منطقه ای (مانند کریدورهای شرق-غرب) را نیز تحت تأثیر قرار دهد. برای بنگاه های ایرانی، این وضعیت به معنای افزایش ریسک اعتباری در معاملات با طرف پاکستانی و ضرورت استفاده از ابزارهای پوشش ریسک (مانند پیش پرداخت یا تهاتر) است.

ب-۳. پاکستان در پی کمبود انرژی به دنبال خرید فوری گاز طبیعی مایع

Reuters: Pakistan LNG seeks spot cargoes amid supply crunch and rising prices

پاکستان در آوریل ۲۰۲۶ برای نخستین بار از سال ۲۰۲۳ اقدام به خرید گاز طبیعی مایع (LNG) در بازار لحظه ای کرد. این تصمیم در پی بحران انرژی، کاهش تولید برق آبی و افزایش شدید قیمت جهانی گاز طبیعی مایع (افزایش ۵۴ درصدی) اتخاذ شده است. جنگ منطقه ای و اختلال در تنگه هرمز نیز زنجیره تأمین انرژی را مختل کرده است.

این خبر از منظر ایران بسیار راهبردی است چراکه افزایش تقاضای انرژی پاکستان در شرایط بحران، یک فرصت ژئواقتصادی مهم برای ایران ایجاد می‌کند تا صادرات گاز و برق به پاکستان را احیا یا تقویت کند. در سطح کلان، این وضعیت بر اهمیت امنیت انرژی منطقه‌ای تاکید دارد. در حوزه تجارت خارجی، ایران می‌تواند با طراحی قراردادهای بلندمدت انرژی، سهم خود را در بازار پاکستان افزایش دهد. برای بنگاه‌های اقتصادی و به‌ویژه شرکت‌های فعال در حوزه انرژی، این تحول یک فرصت بالقوه برای سرمایه‌گذاری مشترک، صادرات خدمات فنی-مهندسی و توسعه زیرساخت‌های انرژی است.

ب-۴. عربستان سعودی ۳ میلیارد دلار حمایت مالی جدید به پاکستان اختصاص داد

Reuters: Saudi Arabia pledges additional \$3 billion support to Pakistan

در پی فشارهای مالی ناشی از بازپرداخت بدهی‌ها، عربستان سعودی متعهد شد حدود ۳ میلیارد دلار حمایت مالی جدید به پاکستان ارائه دهد. این حمایت در چارچوب برنامه صندوق بین‌المللی پول و برای تقویت ذخایر ارزی پاکستان صورت گرفته است.

این اقدام نشان‌دهنده نقش پررنگ کشورهای حاشیه خلیج فارس در حفظ ثبات اقتصادی پاکستان است که برای ایران، هم‌زمان یک فرصت و تهدید است. از یک‌سو رقابت ژئوپلیتیکی در پاکستان تشدید می‌شود و از سوی دیگر ثبات اقتصادی آن حفظ می‌گردد. در تجارت خارجی، افزایش نفوذ عربستان ممکن است مسیرهای تجاری و سرمایه‌گذاری را به سمت بلوک عربی سوق دهد. برای بنگاه‌های ایرانی، این روند به معنای افزایش رقابت در بازار پاکستان و ضرورت ارائه مزیت رقابتی (قیمت، لجستیک، تهاوتر) است.

ب-۵. کاهش چشم‌انداز رشد اقتصادی پاکستان توسط صندوق بین‌المللی پول در پی شوک‌های جهانی

Arabnews: IMF cuts Pakistan growth outlook amid global shocks

صندوق بین‌المللی پول پیش‌بینی رشد اقتصادی پاکستان را کاهش داده و نرخ رشد ۲۰۲۶ را حدود ۳/۶ درصد و برای سال بعد ۳/۵ درصد برآورد کرده است. همچنین انتظار می‌رود تورم افزایش یابد، به‌ویژه در نتیجه جنگ منطقه‌ای و افزایش قیمت انرژی. کاهش رشد همراه با افزایش تورم، نشان‌دهنده ورود پاکستان به فاز «رکود تورمی خفیف» است. این وضعیت ممکن است تقاضای وارداتی پاکستان از ایران را محدود کند، اما همزمان وابستگی این کشور به واردات ارزان‌تر (مثلاً از ایران) را افزایش می‌دهد. در سطح بنگاه‌ها، شرکت‌های صادراتی ایرانی می‌توانند از این شرایط با ارائه قیمت رقابتی بهره‌برداری کنند، اما باید ریسک نوسانات ارزی و تقاضای ضعیف را مدیریت کنند.

ج. جمع‌بندی

اقتصاد پاکستان در یک ماه گذشته در وضعیت «پایداری شکننده» قرار داشته است چراکه از یک‌سو حمایت صندوق بین‌المللی پول و کشورهای عربی مانع فروپاشی مالی شده و از سوی دیگر شوک‌های خارجی (انرژی، جنگ منطقه‌ای، بدهی) همچنان فشار شدیدی وارد می‌کند. این وضعیت نشان‌دهنده یک اقتصاد در حال «بقا» است، و نه در مسیر «رشد پایدار». برای ایران، پاکستان هم‌زمان یک «بازار فرصت» و «ریسک سیستمیک» است. فرصت از آن جهت که نیازهای انرژی، مالی و وارداتی پاکستان در حال افزایش است و ریسک از آن جهت که بی‌ثباتی مالی می‌تواند قراردادهای جریانی تجارت را مختل کند.

د. توصیه‌های سیاستی و عملی

به نظر می‌رسد دولت ایران باید رویکردی فعال و چندلایه در قبال پاکستان اتخاذ نماید که شامل فعال‌سازی دیپلماسی انرژی (گاز، برق)، طراحی سازوکارهای مالی جایگزین (مانند تهاتر و استفاده از ارزهای محلی) و مشارکت در پروژه‌های زیرساختی است. همچنین لازم است رقابت ژئواقتصادی با کشورهای عربی و چین در پاکستان به صورت هوشمند مدیریت شود.

ورود به بازار پاکستان برای بنگاه‌های اقتصادی باید با استراتژی «ریسک محور» انجام شود. در این زمینه، استفاده از قراردادهای کوتاه‌مدت، ابزارهای تضمین مالی، و تمرکز بر حوزه‌هایی با تقاضای پایدار (انرژی، غذا، دارو) توصیه می‌شود. همچنین همکاری با شرکای محلی و استفاده از مدل‌های مشارکت (JV) می‌تواند ریسک را کاهش دهد.

ه. منابع و متدولوژی

این گزارش بر پایه ترکیب سه لایه تحلیلی تهیه شده است که عبارتست از: استخراج داده‌های خبری در بازه زمانی یک‌ماهه از منابع و رسانه‌های معتبر بین‌الملل و منطقه‌ای، تحلیل روندها با استفاده از چارچوب اقتصاد سیاسی بین‌الملل، و بررسی اثرات متقاطع شوک‌های ژئوپلیتیکی و اقتصادی و نهایتاً تفسیر آینده‌پژوهانه با رویکرد سناریومحور، به گونه‌ای که پیامدهای بالقوه برای ایران در سطوح کلان، تجاری و بنگاهی شناسایی شود. این رویکرد امکان عبور از سطح توصیف و دستیابی به تحلیل راهبردی و کاربردی را فراهم می‌کند. متذکر می‌گردد این یادداشت صرفاً یک تحلیل کارشناسی است و هیچ‌گونه تعهد، مسئولیت حقوقی یا اجرایی برای مؤلف و اتاق بازرگانی اصفهان ایجاد نمی‌کند.
